

BERDE MÓZSA ÖRÖKSÉGE

A 84 éve halott Berde Mózsa életét és emlékét idézem itt és most. Ezt ma szükséges megtennem, mert a közel egy évszázadnyi idő elhozta változásait és úgyszólván csak a nevét hagyta a ma élő ifjabb nemzedék emlékezetében és a legendás fejedelmi méretű örökség ma már homályos és ködbe vesző tudatát. Hogy ezt a megidézést sikerrel tehessem meg, azt kell megállapítanom, hogy Berde Mózsa két örökséget hagyott ránk:

1. földi vagyonát: földjeit, pénzét, házait és azok gondját, felhasználását, gyümölcsöztetését;

2. példaadó szellemét, akaratát és jövőbe látását.

Az 1815-ben Laborfalván született Berde Mózsa korának gyermeke volt. Nem léphette át és nem is lépte át a saját árnyékát. Cselekvő részese az 1848—49-es nagy mozgalmaknak, ette a bujdosás kenyerét, négy évig Josefstadt börtönének a társadalomtól elszigetelt lakója volt hazafiségéért. 1856 után mint ügyvéd, jószágkezelő, országgyűlési képviselő, belügyminiszteri osztálytanácsos, egyházi tanácsos és magánzó élt. Nem nősült meg, mert a házasságban akadályát látta kitűzött célja megvalósításának.

E célt így fogalmazta meg: „Egész életemben úgyszólván gyermekésem óta egy szent célért küzdöttem, sokszor gúny és nevetség tárgya voltam, rongyosan jártam, magamtól minden élvezetet megvontam, csak-hogy az elémbé tűzött célt megközelítsem; meg akartam mutatni, hogy szegény legény is hasznára lehet a társadalomnak, az emberiségnek, nemzetének erős akaratúval.“ Saját vagyonáról azt tartotta, hogy „semmi sem az övé, ő mindennek csak kezelője“. Pénztárnaplójának első oldalára ezt írta: „Semmit bé ne végy és ki ne adj, míg be nem írtad. Az első hírt őriz, a második kárt távolít.“

Tisztán mutatják ezek Berdéről, hogy a pénzvagyont és a földbirtokot miképpen értékelte. Szerinte az anyagi jólét adta függetlenség biztosítja a műveltséget, a jövő kedvező formálását. Ennek a megvalósítására gyűjtötte vagyonát és hagyta az unitárius vallásközönségre, de azzal a nagyszerű megkötéssel, hogy „semmi sem az övé, ő mindennek csak kezelője“.

Ez Berde Mózsa egyik öröksége.

És a másik? Ennek a jelentősége ma nagyobb, mint bármikor Berde halála óta! Abból a becsületes és puritán elvéből, hogy a „közvagyonot kímélni kell“, induljunk tovább mi is. Az új világ küszöbét Berde és mások öröksége nélkül léptük át. Nem maradt más, mint Berde örökségének legidőtállóbb, legeszményibb része: a hűség a szent örökséghez. A puritán becsületesség. A „közvagyon kímélete“. Az, ami egyházunkat fenntartó híveknek járuléka és annak megbecsülése! Ma minden garasunk az egyházközségeknél és a központban erre az örökségre mutat. A kisemberek, a legkisebb emberek fenntartási járuléka, a szegény asszony olajos korsójának utolsó cseppje az, amiből gazdálkodnunk kell. Ez az örökség a nagyobb, a maradandóbb, mert ez biztosítja jövőn-

dönket. Az az örökség, mely a legkisebb egyházközség számára is lehetővé teszi, hogy megmaradjon, hogy harangjai szóljanak, imádsága el ne apadjon, hogy unitáriusok legyenek és lelkes kísérje az örökkévalóság útjára.

Valami a Berde Mózsa szelleméből, mely mint hagyaték és szent örökség melengtet, lelkesít, áldozatkésztségre buzdít.

És ki ne érezné Ferencz József nagy püspökünk hasonló nevű fiával együtt, hogy „amikor Berde Mózsa emlékét felidézem, úgy érzem, hogy ez az ő emlékére megterített asztal olyan, mint az Úr asztala; ez az ő nevére megtelt kehely olyan, mint az úrvacsorai kehely, és csak annak szabad ehhez az asztalhoz ülnie, és csak annak szabad ezt a kehelyt érintenie, ki előzőleg megvizsgálta önmagát, hogy van-e benne anynyi egyházszeretet, áldozatkésztség, lemondás, idealizmus és lelkesedés, mely méltóvá teszi őt a Berde vendégségére“. Van-e, kérdem, annyi öntudat, annyi önszeretet bennünk, hogy e csillogó borból egy kortynyi is elég legyen elmondani velünk: *Ecclesia nostra vivat, crescat et floreat* ad multos annos az örök Isten dicsőségére és Berde kettős örökségének nagyobb, maradandóbb részének követésére. Ezt a szellemet, ezt az örökséget éltetem és erre írtam a szent örökség csillogó kehelyét*.

PATAKI ANDRÁS

KÖNNY ÉS MOSOLY

Mt 5,4

A Példabeszédek könyvében olvashatjuk: „Nevetés közben is fáj a szív.“ Ez a mondat annyira megragadta figyelmemet, hogy hosszú időn keresztül nem tudtam szabadulni tőle; ha néha el is feledkeztem róla, újra és újra visszatért, nyugtalanított, gondolkodásra készített. Sokszor tettem fel magamnak a kérdést: vajon igaz-e ez a megállapítás? Miért fáj sokszor a szív még akkor is, mikor nevet az ajak? És aztán egyszerre, amikor nem is vártam, megtaláltam a magyarázatot. Utolsó útjára kellett kísérem egy fiatal édesapát, aki után három kiskorú gyermek maradt árván, köztük egy alig másfél éves kisleány is. A koporsó mellett gyászoló édesanyja tartotta ölében. Nem sírt, csak megrettenve nézte a sokaságot. Az anyának arcán látszott, hogy rettenetes erőfeszítéssel fojtja magába a feltörő zokogást, de egyszer az mégis kitört belőle. És akkor a gyermek is hangosan felsírt. Az anya azonnal csitítgatni kezdte, s bár szeméből továbbra is peregtek a könnyek, ajkára mosolyt erőltetett. És én akkor megértettem, hogy fájhat a szív akkor is, mikor az ajak mosolyog.

* Elhangzott a Marosvásárhelyen 1976. dec. 5-én tartott Zsinati Főtanács hivatalos ebédjén.